

Alvydas BUTKUS, Violeta BUTKIENĖ

BALTIŠKOJI SAVIMONĖ LIETUVOJE IR LATVIJOJE

Summary. The article explores the distinct development of Lithuanian and Latvian national self-awareness and the circumstances determining the differences by comparing different historical experience. It is inferred that the differences were conditioned by the unlike estate structure of both nations. Due to the 13th century German expansion and opposition to it, the Northern Balts lost their nobility and became an exclusively peasant nation. The Lithuanians, conversely, preserved their estate structure; however, their nobility began to turn Polish linguistically in the 15th century, becoming bilingual, although maintaining Lithuanian ethnos for some time. In the 19th century, the bilingual Lithuanian community chose national self-awareness and patriotic attachment subject to the language employed by the individual; the Latvian community evaded this split, because historically it was monolingual, preserved Latvian identity and did not have to face the dilemma of national self-awareness in the 19th century. Greater consolidation of the Latvian nation on the basis of the Latvian language has been still felt up to now in the development of the language and minority policy in the Latvian Republic. In this respect, Lithuania demonstrates certain indecisiveness and lack of consistency, veiling it with liberalism and historical tradition.

Keywords: Lithuanians, Latvians, caste, caste language, ethnic identity, language policy.

Santrauka. Straipsnyje nagrinėjama skirtinga lietuvių ir latvių tautinės savimonės raida bei jos skirtumų priežastys, gretinant lietuvių ir latvių istorinę patirtį. Daroma išvada, kad skirtumus lėmė susiklosčiusi nevienoda luominė abiejų tautų struktūra. Dėl XIII a. vokiečių ekspansijos ir priešinosi jai šiaurės baltai neteko savo diduomenės ir tapo išimtinai valstiečių tauta, o lietuviai išlaikė luominę struktūrą, tačiau jų diduomenė nuo XV a. ėmė lingvistškai lenkėti, ilgainiui tapo dvikalbė, bet išlaikė savo lietuvišką etnosą kurį laiką. XIX a. bilingvistinė lietuvių bendruomenė rinkosi tautinę savimonę ir pilietiškumą, priklausomai nuo individo vartojamos kalbos; latvių bendruomenė tokio skilimo išvengė, nes, istoriškai būdama monolingvistinė, išlaikė latvišką identitetą ir su tautinės savimonės dilema XIX a. nesusidūrė. Didesnė latvių tautos konsolidacija latvių kalbos pagrindu jaučiama ir iki šiol, formuojant kalbos ir tautinių mažumų politiką Latvijos Respublikoje. Lietuvoje šiuo klausimu pastebimas tam tikras blaškymasis, stokojama nuoseklumo, visa tai dangstant liberalumu ar istorine tradicija.

Pagrindinės sąvokos: lietuviai, latviai, luomai, luominė kalba, tautinė savimonė, kalbos politika.

Įvadas

Lietuviai ir latviai – dvi vienintelės likusios baltų tautos su dviem vienintelėmis valstybinėmis baltų kalbomis. Šį statusą kalbos gavo XX a. pradžioje, susikūrus nacionalinėms Lietuvos ir Latvijos respublikoms.

Tačiau lietuviams iki šiol problemiška atrodo jų etninė savivoka – dėl jos atsiradimo laiko bei pačios sąvokos tebevyksta istorikų, kalbininkų ir etnologų diskusijos, kuriose esama mėginimų skaidyti lietuvių savimonę į baltiškąją (lietuviškąją) ir slaviškąją (baltarusiškąją, lenkiškąją). Toks lietuvių savimonės skaidymas ir blaškymasis neigiamai atsiliepia visuomenės konsolidacijai bei santykiams su kaimyninėmis slavų tautomis, kurios lietuvių savimonės silpnumą naudoja savo politiniams tikslams. Latviai tokio dvejinimosi išvengė, tad jų bendruomenė atrodo sutelktesnė ir atsparesnė dabartiniam slavų ideologiniam spaudimui. Latvijoje nėra nė vieno latvio istoriko ar politologo, palaikančio slavišką ar germanišką šalies istorijos interpretaciją. Lietuvoje, deja, turime ir politikų, ir istorikų lietuvių, pateisinančių bei platinančių rusiškąją ar lenkiškąją imperinę-aneksinę istorijos versiją.

Straipsnyje mėginame panagrinėti šių skirtumų atsiradimo priežastis, sugreitinę lietuvių ir latvių istorinę patirtį.

Istorinės sąlygos

Nepaisant to, kad Lietuva nuo XIII a. turėjo valstybingumą, oficialioji jos raštų kalba per visą laikotarpį buvo rusėnų, vėliau, nuo XVII a. – lenkų. Latviai savos valstybės sukurti nespėjo – nuo XIII a. jų teritorijoje įsitvirtino okupantai vokiečiai, tad oficialiąja buvo tapusi vokiečių kalba.

Kad būtų lengviau suvokti abiejų tautų raidos sąlygas ir tų sąlygų skirtumus, prisiminkime svarbesnes istorines datas.

1 lentelė

Svarbesnės Latvijos ir Lietuvos datos

Latvija	Lietuva
1201 – vokiečių įsikūrimas Rygoje	1009 – pirmasis Lietuvos vardo paminėjimas
1202-1290 – šiaurės baltų (<i>kuršių, žiemgalų, sėlių, latgalių</i>) ir Baltijos finų (<i>lyvių, estų</i>) priešinimasis vokiečių ekspansijai. Diduomenės netektis	~ 1236 – Lietuvos valstybės susidarymas
XIV a. – latgalių (latvių) kalbos plitimas Pietų Livonijoje. Valstiečių kalbos statusas iki pat XIX a. vidurio	1385 – Krėvos unija (personalinė unija su Lenkija). Diduomenės lingvistinio lenkėjimo pradžia
XVI a. antroji pusė – reformacijos įsigalėjimas Vidžemėje ir Kuršo Kunigaikštystėje; katalikybės išlikimas Latgaloje, patekusioje į ATR sudėtį; pirmosios knygos latvių kalba (1585, 1586)	XVI a. vidurys – katalikybės išlikimas LDK, reformacijos įsigalėjimas Prūsijoje (įskaitant ir Mažąją Lietuvą); 1547 – pirmoji knyga lietuvių kalba. 1569 – Liublino unija ir Abiejų Tautų Respublikos įkūrimas. Spartėjantis diduomenės lingvistinis lenkėjimas
XIX a. antrasis dešimtmetis – baudžios panaikinimas Kuršo ir Vidžemės gubernijose (1817, 1819); pirmasis laikraštis latvių kalba (1822)	XIX a. pirmasis dešimtmetis – baudžios panaikinimas Suvalkijoje (1807)

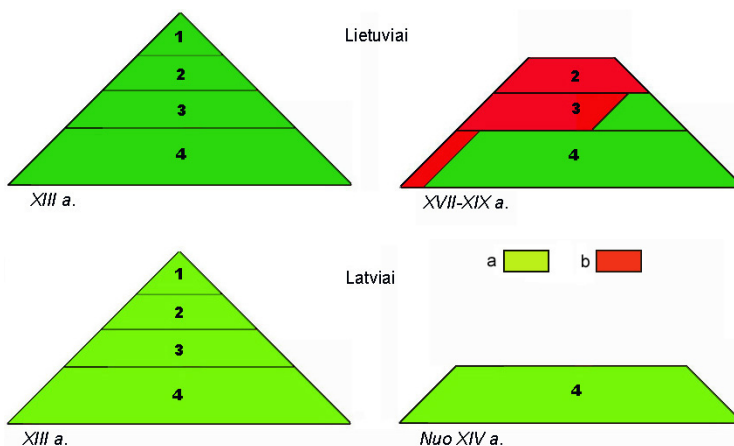
Latvija	Lietuva
XIX a. vidurys – latvių nacionalinės inteligentijos susiformavimas. Valstiečių nacionalinės savimonės atsiradimas	1831, 1863 – sukilimai prieš Rusijos imperiją ir represijos po jų
XIX a. septintasis dešimtmetis – baudžios panaikinimas etnografinėje Latgaloje (1861)	XIX a. septintasis dešimtmetis – baudžios panaikinimas Kauno, Vilniaus ir Gardino gubernijose (1861)
	XIX a. pabaiga – lietuvių nacionalinės inteligentijos susiformavimas. Lietuvių visuomenės nacionalinės savimonės skilimas lingvistiniu pagrindu

Visuomenės luomai ir kalba

XIII a. pradžioje baltų gentys jau turėjo luominę struktūrą, kurią liudija ir to meto kronikos (plg. Latvis, 1991, p. 37-38). Ilgainiui nusistovėjo tokia luominė piramidė: valdovas arba srities kunigaikštis, jo aplinka (giminaičiai), kariai, valstiečiai. Suvienijus kelias kunigaikštystes ar, kaip Lietuvos atveju, sukūrus valstybę, luominė piramidė įgavo tokias dalis: valdovas, didikai (magnatai), bajorai, valstiečiai.

Dėl karų su vokiečiais šiaurės baltai XIII a. neteko diduomenės: dalis jos žuvo, dalis pasitraukė į Lietuvą, dalis tapo laisvaisiais valstiečiais (vad. *kuršu kōniņi* ‘kuršių karaliukai’; plačiau žr. Butkus, 1995, p. 20). Nuo XIV a. į ištuštėjusias Žiemgalos ir Kuršo sritis kėlėsi arba buvo keliami mažiausiai karuose nukentėję latgaliai, tokiu būdu išplatindami ten savo kalbą, kurią veikė ir likusių vietinių kalbų ypatumai. II tūkstantmečio viduryje šiaurės kuršiai ir žiemgaliai galutinai sulatvėjo.

Etninėje Lietuvoje situacija buvo kiek kitokia. Luominė piramidė išliko, tačiau nuo XIV a. pabaigos, t.y. po Krėvos unijos, diduomenė ėmė darytis dvikalbė: šalia gimtosios lietuvių pradėta vartoti ir lenkų kalba, kuri ilgainiui tapo aukštesniojo luomo kalba. Lingvistinis lenkėjimas vyko lėtai, luomine piramide žemyn (1 pav.).



1 pav. Lietuvių ir šiaurės baltų resp. latvių luominė piramidė: 1 – valdovas, 2 – didikai, 3 – bajorai, 4 – valstiečiai; a – baltų kalbos, b – lenkų kalba

Tačiau pilietinė savimonė išliko lietuviška. Tai ryškiausiai rodo Lietuvos diduomenės ginčai su lenkais Liublino seimų metu 1569 m., Lenkijai spaudžiant Lietuvą dėl unijos. Pati unija buvo pasirašyta tik iš antro karto, Lenkijai atplėšus nuo Lietuvos Ukrainą, o Lietuvai išsireikalavus, kad tai būtų ne LDK prijungimo prie Lenkijos, bet susijungimo su ja unija, net pavadinime (*Abiejų Tautų Respublika*) pabrėžiant, jog Lietuvos bajorija savęs lenkais nelaiko.

Anų laikų etninės Lietuvos visuomenę buvo galima apibūdinti taip: dvi kalbos – vienas etnosas (Butkus, 2011, p. 99). Kad lietuvių kalba diduomenės buvo plačiai vartojama, liudija vėlgi to laikotarpio dokumentai. Vytautas laiške (1420) imperatoriui Zigmantui net mėgina etimologizuoti Lietuvos kraštovardžius, apeliuodamas į lietuvių kalbą (čia ir kitur paryškinta mūsų – A.B., V.B.):

*/.../ Sed quod terra Samaytarum est terra inferior ad terram Lythwannie, ideo **Szomoyth** vocatur, quod in lythwanico terra inferior interpretatur. **Samoyte** vero Lythwaniam appellat **Auxtote**, quod est terra superior respectu terre **Samaytarum**. **Samagitte** quoque homines se Lythwanos ab antiquis temporibus et nunquam **Samaytas** appellat, et proper talem ydemptitatem (sic) in titulo nostro de **Samagicia** non scribimus, quia totum unim est, terra una et homines uni. /.../*

/.../ Bet kadangi Žemaičių žemė yra žemiau negu Lietuvos žemė, todėl ir vadinama Žemaitija, nes taip lietuviškai yra vadinama žemesnė žemė. O žemaičiai Lietuvą vadina Aukštaitija, t.y. iš Žemaičių žiūrint, aukštesnė žemė. Taip pat Žemaitijos žmonės nuo senų laikų save vadino lietuviais ir niekada žemaičiais, ir dėl tokio tapatumo (sic) savo rašte mes nerašome apie Žemaitiją, nes viskas yra viena, vienas kraštas ir tie patys žmonės. /.../ (BRMŠ I, p. 528-529)

Savo ruožtu lenkų istorikas J. Dlugošas (XV a. vidurys) rašo:

Lithuani */.../* ibi primum oppidum Wilno, quod et in hanc diem caput genti est, */.../* condidere. *Lietuviai /.../ ten įkūrė pirmąjį miestą Vilnių, kuris ir šiandien (~1460-1480 m. – A.B., V.B.) yra svarbiausias to krašto miestas.* Sermo his **Latinus** modica varietate distinctus, qui iam ex commercio gentium vicinarum, ad proprietatem vocabulorum Slavonitarum defluxit. *Jų kalba yra šiek tiek pakeista lotynų kalba, kuri, jiems prekiaujant su kaimynų gentimis, patyrė slavų kalbos žodžių įtaką.* (BRMŠ I, p. 558, 578-579)

Būtent gyvas lietuvių kalbos vartojimas ir kitataučių raštininkų pastebėtos jos leksinės paralelės su lotynų kalba leido atsirasti legendai apie lietuvių diduomenės kilmę iš romėnų. Legenda su savo keliais variantais iš pradžių buvo žodinė, tačiau netruko būti fiksuota ir metraščiuose, o XVI a. išsirutuliojo į palemoniškąją ir buvo perrašoma iš vienu istorijos knygų į kitas, modifikuojama, kol XVIII a. gale pradėta kritikuoti (Jurginis, 1971, p. 118), o XIX a., atsiradus lyginamajam istoriniam kalbotyros metodui, buvo galutinai kalbininkų paneigta, lotynų ir lietuvių kalbų leksikos paraleles aiškinant kaip šių kalbų kilmės iš tos pačios ide. prokalbės rezultatą.

Tačiau mums svarbu ne pati legenda, o jos grindimas lietuvių ir lotynų kalbų panašumu. Pats grindimas rodo, kad lietuvių kalba diduomenės buvo vartojama greta

lenkų kalbos dar XVI-XVII a. Štai kaip tai pateikė Mykolas Lietuvis (Michalo Litanus), tuometinis Lietuvos didžiojo kunigaikščio kanceliarijos sekretorius, savo lotyniškai parašytame traktate „Apie totorių, lietuvių ir maskvėnų papročius“ (De moribus tartarorum, lituanorum et moscorum, 1550):

/.../ idioma Ruthenum alienum sit a nobis Litanis, hoc est, Italianis, Italico sanguine oriundis.

Quod ita esse liquet ex sermone nostro semilatino, et ex ritibus Romanorum vetustis /.../ Etenim et ignis, et vnda, aer, sol, mensis, dies, noctis, /.../ deus, vir, deuir, i.e. leuir, nepotis, neptis, tu /.../ juvenis, /.../ linum, /.../ iugum, /.../ tractus, /.../ quatuor /.../ et pleraque alia., idem significant Lituano sermone quod et Latino. Deuenerant vero in haec loca maiones nostri, milites et ciues Romani /.../

/.../ rutėnų kalba svetima mums, lietuviams, t.y. italams, kilusiems iš italų kraujo.

Kad taip yra, aišku iš mūsų pusiau lotyniškos kalbos ir iš senų romėniškų papročių /.../ Juk ir **ignis** (ugnis) ir **unda** (vanduo), **aer** (oras), **sol** (saulė), **mensis** (mėnuo), **dies** (diena), **noctis** (naktis), /.../ **deus** (dievas), **vir** (vyras), **devir**, t.y. **levir** (dieveris), **nepotis** (nepuotis 'anūkas'), **neptis** ('anūkė'), **tu** (tu), /.../ **dentes** (dantys), **gentes** (gentys), /.../ **juvenis** (jaunas), /.../ **linum** (linas), /.../ **jugum** (jungas), /.../ **tractus** (trauktas), /.../ **quatuor** (keturi) /.../ ir daugelis kitų žodžių lietuvių kalba reiškia tą patį kaip ir lotynų. Iš tikrųjų į šias vietas atkeliavo mūsų proseniai, Romos piliečiai ir kareiviai /.../ (BRMŠ II, p. 402, 404)

Tuo metu šie argumentai atrodė tokie svarūs, kad jais neabejojo net priešiška lietuviams nusiteikę istorikai ir visuomenės veikėjai.

Lietuvos diduomenės dvikalbystę liudija ir Mikalojaus Daukšos „Postilės“ (1599) garsioji prakalba, parašyta lenkiškai ir skirta lenkėjančiai bajorijai. Nepaisant lenkėjimo ir bažnytinio lenkinimo, lietuvių kalba iš viešojo gyvenimo traukėsi lėtai. Tai rodo ir Konstantino Sirvydo trikalbio lenkų-lotynų-lietuvių žodyno populiarumas – per šimtmetį išėjo net penki jo leidimai (pirmasis – 1620 m., penktasis – 1713 m.), taip pat įvairios dedikacijos bei potvarkiai, leisti ir lietuvių kalba (2 pav.)



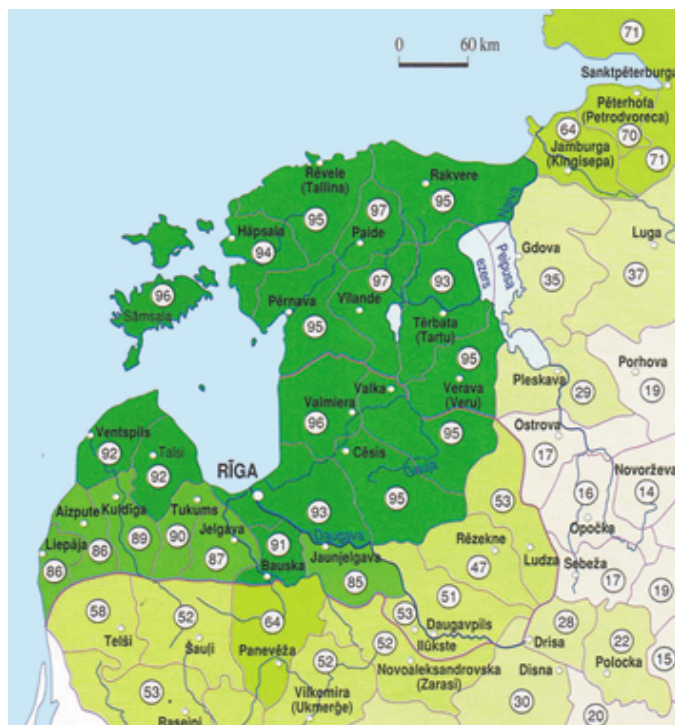
2 pav. Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vladislavo IV Vazos 1639 03 22 potvarkio antraštė (<http://lietuvos.istorija.net/lituanistica/wladislaus1639.htm>)

Lenkiškoji arogancija vs. vokiškoji tolerancija

Lietuvos diduomenės lingvistinį, o XIX a. ir mentalinį lenkėjimą skatino demonstratyvi lenkų arogancija prieš lietuvius ir jų kalbą bei etnokultūrą. Toji arogancija prisiskandė net į konfesinę sritį – lietuvių kalba buvo viešai skelbiama netinkanti krikščionybei, krikščioniškoms maldoms ir giesmėms. XIX a. antrojoje pusėje, pradėjus lenkėti ir lietuvių valstiečiams, ši lenkiškoji arogancija bažnyčiose prasi-verždavo net smurto prieš lietuvius pavidalu (Merkys, 2006, p. 418-422).

Latviai, krikščioniję vokiškos kultūros aplinkoje, nepatyrė žeminimo ar kalbos ignoravimo. Latvių ir vokiečių priešprieša buvo tik socialinė, ne lingvistinė ar konfesinė, todėl latviai kultūrėjo kaip latviai, tuo tarpu lietuvių ir latgaliečių valstiečių kultūrėjimo išankstinė sąlyga buvo lenkų kalba ir lenkiška savimone. Vokiečiai pastoriai patys mokėsi latvių kalbos, kad galėtų leisti knygas latvių kalba ir tokiu būdu stiprinti krikščioniškąją latvių valstiečių savimone. Vokiečių rūpinimasis valstiečių švietimu netruko duoti vaisių – XIX a. pabaigoje Rusijos „vokiškosios“ gubernijos buvo raštingiausios visoje imperijoje – raštingumas čia siekė 90-95 proc. (3 pav.)

Todėl nenuostabu, kad ir latvių tautinis atgimimas prasidėjo anksčiau už lietuvių – dar XIX a. viduryje. Be to, būdama lingvistiniu požiūriu monolitiška, latvių tauta savo kalbą iškelė kaip vieną svarbiausių tautiškumo požymių.



3 pav. Gyventojų raštingumas Rusijos vakarinėse gubernijose XIX a. pabaigoje (LVA, 1998, 35)

Lietuviai XIX a. gale ėmė sirgti identitetine šizofrenija, nes paveldėtasis bilingvizmas jau vertė rinktis tautybę pagal vartojamąją kalbą – lietuvių arba lenkų. Lėmė ir kultūriniai prioritetai bei per šimtmečius lenkų įvarytas lietuviškasis nevisavertiškumo jausmas. Yra žinoma atveju, kai XIX a. pabaigoje į Rygą suplūdę lietuviai darbininkai dėdavosi lenkais, gėdydamiesi prisipažinti esą lietuviai.

Himnai – XIX a. kultūrinės situacijos atspindžiai

Lietuvos ir Latvijos himnų atsiradimo laikas bei pretekstas yra panašūs: abu buvo sukurti XIX a. pabaigoje kaip iškilmingos giesmės¹. Latviškasis himnas yra trumpas – vos du posmeliai, todėl kiekvienas jų giedamas po du kartus. Mat trumpas buvo ir reikalavimų sąrašas: tekste nėra didelių imperatyvų, vienintelis prašymas yra Dievui, kad šis laimingų Latviją ir leistų joje visiems šokti iš laimės². Potekstė būtų tokia: yra gerai taip, kaip dabar, tegul visada taip ir būna, kad tik niekas netrukdytų išlaikyti šios idilės.

Lietuvoje XIX a. pabaigoje idilės tikrai nebuvo. Tebegaliojo spaudos draudimas lotyniškais rašmenimis (iš latvių šią nelaimę patyrė tik katalikai latgaliečiai, tuo metu priklausę Vitebsko gubernijai), lietuviškasis švietimas buvo pogrindyje, visuomenė tamsi, susipriešinusi net tautiniu pagrindu (žr. aukščiau), o dalis jos dar vis neapsisprendusi. Teberuseno neužgesusios turėto valstybingumo ambicijos. Vienintelė atrama ir orientyras – romantikų išaukštinta Lietuvos praeitis. Todėl Vincui Kudirkai troškimų, siekiamybių ir reikalavimų sąrašas išėjo kur kas ilgesnis ir įvairesnis. Susidaro įspūdis, kad V. Kudirka tą sąrašą būtų dar tęšęs, jei ne giesmės rėmai.

Išvados

Lietuvių ir latvių tautinis sąmonėjimas XIX a. buvo skirtingas dėl nevienodos luominės šių tautų struktūros praeityje. Latvių tauta, nuo XIV a. likusi tik kaip valstiečių tauta, nacijų formavimosi metu buvo konsoliduotesnė, nes vienijosi ir sąmonėjo tik latvių kalbos ir etnokultūros pagrindu. Vokiečių kultūros fonas latvių europėjimo ir tautinės savimonės formavimosi ne tik nevaržė, bet dargi skatino jį. Per visus vokiečių valdymo 700 metų niekur Latvijoje neatsirado germanizuotų arealų.

¹ Latvių būsimojo himno autorius Karlis Baumanis giesmę „Dievs, svētī Latviju!“ sukūrė 1873 m. ir skyrė ją tais metais vykiančiai pirmajai visuotinei latvių dainų šventei. Nenorint provokuoti caro cenzorių, tąkart šventėje žodis „Latvija“ buvo pakeistas žodžiu „Baltija“. Latvijos himnu giesmė patvirtinta 1920 m.

Vincas Kudirka „Tautišką giesmę“ sukūrė 1898 m., t.y. metai iki savo mirties. Giesmė nuo 1905 m. ėmė konkuruoti su Maironio ir J. Naujalio „Lietuva brangi“. Lietuvos himnu giesmė patvirtinta 1919 m.

² Dievs, svētī Latviju, (*Dieve, laimink Latvija*); Mūs' dārgo tēviju, (*Mūsu brangią tēvynę*); Svētī jel Latviju, (*Laimink gi Latvija*); Ak, svētī jel to! (*Ak, laimink gi ją*); Kur latvju meitas zied, (*Kur latvių dukros žydi*); Kur latvju dēli dzied, (*Kur latvių sūnūs dainuoja*); Laid mums tur laimē diet (*Leisk mums ten šokti iš laimės*); Mūs' Latvijā! (*Mūsu Latvijoje*).

Lietuvių visuomenė ilgą laiką išliko luominė, todėl nebuvo konsoliduota socialiai. Be to, nuo XVI a. aukštesniesiems sluoksniams tapus dvikalbiams ir prioritetu pasirinkus lenkų kalbą, atsirado prielaidos ir lietuviškąją savimonę ilgainiui pakeisti lenkiškąja, tokiu būdu slopinant lietuvių žemesniųjų sluoksnių europėjimą bei nacijos formavimąsi. Lietuvių kalbinis dvilypumas (*dvi kalbos – viena tauta*) XIX a. pabaigoje lėmė tautos skilimą, kai formuojantis nacijoms, atsirado iki tol nebūta kalbos sąsaja su tautybe.

Lenkakalbiai litvinai daugeliu atvejų rinkosi lenkiškąjį identitetą ir Lenkijos valstybinius (t.y. imperinius) prioritetus. Lietuvių tautinė inteligentija XIX a. pabaigoje orientavosi į lietuvių kalbą ir nacionalinės valstybės siekius, kurie tam tikra prasme tęsė antiunijines LDK diduomenės nuostatas.

Toks šizofreniškas tautos ar individo susidvejinimas (plg. neutralią ir universalią „tuteišio“ savivoką) lėtino lietuvių bendrinės kalbos statuso ir jos prestižo stiprėjimą. Kad ir kaip paradoksalu, bet lietuvių kalbos prestižą bei lietuviškąją savimonę tolydžio stiprino Lenkijos įvykdyta agresija prieš Lietuvą 1920 m. spalį ir keliolika metų trukusi Vilniaus netektis.

Latvių tauta tokios kolizijos išvengė, nes latvių kalba visą laiką buvo siejama su latviškuoju identitetu. Todėl ir latvių atgimimas XIX a. viduryje rėmėsi daugiausia latvių kalbos ir tautosakos sureikšminimu, būdingu ir dabartinei Latvijos kultūros politikai.

Dėl didesnio tautinio konsoliduotumo Latvija ir jos įstatymų bazė, įskaitant ir valstybinės kalbos įstatymo priežiūrą, tautinių mažumų švietimo standartus, geriau atitinka nacionalinės valstybės kriterijus. Lietuvos vidaus politika šiuo požiūriu yra netvirta, kontroversiška, tebedraskoma paveldėtų prieštaravimų, todėl ir Lenkija Lietuvai tradiciškai taiko visiškai skirtingą santykių politiką negu Latvijai, piktnaudžiaudama Lietuvos neryžtingumu bei politikų ir politologų vidaus ginčais dėl kriterijų ir prioritetų.

Literatūra

- Butkus, A. (1995). *Latviai*. Kaunas: Aesti.
- Butkus, A. (2011). Baltų tautinio sąmonėjimo skirtumai ir jų įtaka dabarties politikai, *Lituanistica*, 1(83), Vilnius: Lietuvos mokslų akademija, 93-103.
- Jurginis, J. (1971). *Legendos apie lietuvių kilmę*. Vilnius: Vaga.
- Latvis, H., Vartbergė, H. (1991). *Livonijos kronikos*. Vertė J. Jurginis. Vilnius: Mokslas.
- LVA – *Latvijas vēstures atlants*. (1998). Rīga: Jāņa sēta.
- Merkys, V. (2006). *Tautiniai santykiai Vilniaus vyskupijoje 1798-1918 m.* Vilnius: Ver-sus Aureus.
- Vėlius, N. (1996). BRMŠ I. *Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai I*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Vėlius, N. (2001). BRMŠ II. *Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai II*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

<p>Alvydas BUTKUS Professor in Humanities</p> <p><i>Fields of scientific interests:</i> Lithuanian onomastics, Lithuanian dialectology, Latvian philology, Lithuanian and Latvian relations</p> <p>Faculty of Humanities, Vytautas Magnus University K. Donelaičio 52, Kaunas, Lithuania baltas1950@gmail.com</p>	<p>Alvydas BUTKUS Humanitarinių mokslų profesorius</p> <p><i>Mokslinių interesų sritys:</i> lietuvių onomastika, lietuvių dialektologija, letonika, Lietuvos ir Latvijos santykiai</p> <p>Vytauto Didžiojo universitetas, Humanitarinių mokslų fakultetas K. Donelaičio 52, Kaunas, Lietuva baltas1950@gmail.com</p>
<p>Violeta BUTKIENĖ Lecturer</p> <p><i>Fields of scientific interests:</i> Baltic studies, semantics, lexicology and lexicography</p> <p>Faculty of Humanities, Vytautas Magnus University K. Donelaičio 52, Kaunas, Lithuania v.butkiene@hmf.vdu.lt</p>	<p>Violeta BUTKIENĖ Lektorė</p> <p><i>Mokslinių interesų sritys:</i> baltistika, semantika, leksikologija ir leksikografija</p> <p>Vytauto Didžiojo universitetas, Humanitarinių mokslų fakultetas K. Donelaičio 52, Kaunas, Lietuva v.butkiene@hmf.vdu.lt</p>